

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSКИH
KRŠČANSКИH UČITELJSКИH
IN KATEHETSКИH DRUŠTEV

Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestobo

L. XVIII. ♦ 1917 ♦ ŠTEV. 12.

Vsebina:

Zahteve fiziologov in pedagogov o prehrani mladostnih oseb.	
Prefekt J. Filipič	242
Skupne težnje. A. Č.	245
Več krščanstva v šolo! Ela Groznikova	247
Šolstvo v Srbiji. Drago Hudè	248
Razstava ročnih del — v Orehovu na Ruskem. Fr. Silvester	251
Nekaj o razredanju. —a—	252
Lístek:	
Iz zapiskov mojega potovanja po fronti. V. Črnigoj	253
Abstinenčni kotichek:	
Pravec za abstinenčno delo	254
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	256
Katehetske beležke	258
Učiteljski vestnik	258
Vzgoja	260
Raznoterosti	261
Slovstvo in glasba	263
Oklic	264

»SLOVENSKI UČITELJ« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »SLOVENSKEGA UČITELJA« V LJUBLJANI.

Urednika: A. ČADEŽ, katehet v Ljubljani, in FR. JAKLIČ, nadučitelj, drž. in dež. poslanec. Oblastem odgovoren IVAN RAKOVEC. Tisk Katoliške tiskarne.

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH UČITELJSKIH IN KATEHETSkih DRUŠTEV. ■ LAST „SLOMŠKOVE ZVEZE“ IN „DRUŠTVA SLOVENSKIH KATEHETOV“.

L. XVIII.

ŠTV. 12.

V LJUBLJANI, DNE 15. DECEMBRA 1917.

Zahteve fiziologov in pedagogov o prehrani mladostnih oseb.

Prefekt J. Filipič.

I.

Tuintam se je že tudi »Slov. Učitelj« dotaknil tega vprašanja. Toda celotne podrobnejše obravnave ne dobimo ne v slovenskem in težko tudi v nemškem vzgojeslovnem slovstvu. Zato hočemo v naslednjem zbrati nekatere misli fiziologov in pedagogov in jih v celoti podati zlasti voditeljem vzgojnih zavodov, katerim to vprašanje — posebej sedaj v vojskinnem času — napravlja marsikatero skrb.

Motrimo namreč hrano pri mladih ljudeh lahko s fiziološkega in etiškega stališča. — S fiziološkega stališča je namen prehrane pri odraslem človeku nadomestiti snovi, ki se preminjajo v človeškem telesu. Nedoraslo telo pa mora po hrani dobiti še ono normalno težo in velikost, ki je je zmožno. Iz tega sledi dvoje:

Prvič potrebuje nedorasli človek relativno in v gotovi dobi celo absolutno več hrane kot dorasli. Ta doba so leta od 11., oziroma 12. leta dalje. Če ne dobi nedorasli organizem v teh letih — ko se pojavlja takomenovani »Heiß- und Dauerhunger, der nahezu unersättlich erscheint« — zadostne hrane, se pojavijo občutne stalne posledice v duševnem in fizičnem življenju: nastopi slabotno mišičevje in slabokrvnost, telo je boleznim bolj dostopno in tudi duševno tak človek zaostane.¹

Nedorasli človek potrebuje torej več hrane; kakšno količnost pa potrebuje posameznik, se matematično ne dá določiti; kajti tu pride v poštev predvsem hrana, ki je sestavljena iz raznih snovi in ni vedno iste vrednosti. Tudi je pri tem merodajna starost, delo, podnebje, letni čas in organizem sam na sebi. Splošno pravilo za vsakega posameznika se glasi: Dovolj si jedel takrat, ko ti še diši. Torej nehaj, ko misliš, da bi še rad malo vzeti! Če pa si jedel toliko, da ti jed obtežuje želodec, da čutiš vročino, da se ti spahuje, da ti srce močno bije, da ti kri sili v glavo, da težko dihaš, postajaš utrujen in zaspan, ali ti je morda po obilo zaužiti jedi celo slabo

¹ Prim. Lexikon der Pädagogik, I., 1108—1114; Josef Weber: Ratgeber für die praktische Erziehung, Donauwörth 1914. Str. 2, 35, 82, 109.

prišlo, — si jedel preveč. In če boš to večkrat ponavljal, se ti bo želodec razširil in polagoma boš dobil občut, da si vedno lačen, četudi boš zaužil dovolj in dobre jedi. Pa ne le to; prej ali slej bodo odpovedala prebavila, pojavljali se bo želodčni katar, kri bo izprijena, trpelo bo srce, jetra, ledvice, prití znajo hemeroidi, kostnica, trganje itd. Pa tudi duševno boš za delo manj sposoben; polotila se te bo otopelost, čutnost, mučile te bodo težke sanje, spanje bo nemirno ali bo sploh izginilo.¹

In tu moramo takoj pripomniti, kar so zatrjevali tudi zdravniki, da splošno vsi — vsaj za čas pred vojsko to velja — preveč jemo.² »Es ist bekannt,« piše Lexikon der Pädagogik, »daß qualitativ und quantitativ zu viel gegessen wird; namentlich in wohlhabenden Kreisen nehmen die meisten Menschen viel zu viel Kraftstoffe in sich auf, die dem Körper durch ihre Fäulnisfähigkeit usw. ernstlich schaden können.«³ Za mladino so sedaj po treh vojskih letih nemški zdravniki dr. Lehfeld, Schlesinger, Flech in Schäfer, ki so nalašč proučili vprašanje, kako vpliva vojskina hrana na mladino, še posebej dognali: »daß ganz besonders die älteren Kinder kräftiger und frischer als in früheren Jahren die Schule verlassen konnten...« »... Die Gesundheit der Kinder hat durch die knappere Kost nicht gelitten.«⁴ Seveda so vedno pozorni, kako bi snovi, ki jih mladina predvsem potrebuje, nadomestili z enakovrednimi. S tem se je lansko leto posebej pečalo društvo »Casianum«, bavarsko ministrstvo in ondotno časopisje.

Tako smo že prišli do druge zahteve, ki sledi iz zgoraj omenjene trditve, namreč: Hrana nedoraslih bodi ne le kvantitativno, ampak tudi kvalitativno drugačna od hrane, ki jo uživajo odrasli ljudje. Medtem ko potrebuje odrasel človek dnevno 120 gramov beljakovin, 40 gramov maščobe in 480 gramov ogljičnih hidratov, potrebuje štirinajstletni samo tri četrtine teh snovi, zraven pa več vode in soli.⁵ Zato so za odraslega mero-dajne predvsem mesne snovi, dočim je za nedoraslega važnejše mleko, kruh, sirovo maslo, mlečne jedi, jajca, sočivje, sir, med. Meso naj bi užival nedorasel samo enkrat na dan, če pa kaže nervoznost, niti enkrat ne.⁶

To so torej nauki fiziologov o fiziološkem pomenu hrane. Isto izvemo tudi od pedagogov. »Junge Leute haben immer guten Appetit und sollen auch fest essen,« piše p. Naab v nedavno izišli knjižici »Der Gymnasiast« (str. 228).⁷ Seveda — o tem bomo pozneje spregovorili —: »Bei Tisch muß Vernunft und Anstand alles beherrschen«. In davno pred njim je zapisal

¹ Prim. Sladeczek, Ernährungskunde, Verlag A. Müller-Fröbelhaus 1905, str. 214 do 228.

² Prim. v tem oziru jako poučno brošuro: Dr. med. Siegfried Möller: Die Kunst des Essens... R. Max Lippold, Leipzig 1917.

³ L. c.

⁴ Prim. Pharus 1917, VIII., 3, 130.

⁵ Pripomnimo pa, da zgoraj omenjeni dr. Möller v svoji gorečnosti za flečerjanstvo odločno dokazuje to splošno zahtevo zdravnikov kot protinaturno in zastarelo. Conferr., str. 129 in nasl.

⁶ Lexikon l. c.

⁷ Verlag M. Gladbach 1915.

škof Dupanloup besede: »Vedno bodi kvantitativno in kvalitativno zadosti hrane. Vodja v hiši naj se vsak dan sproti prepriča o tej zadevi in naj jo vestno preiskuje. Sicer naj bo hrana preprosta, zmerna — ne išči gojencu izrednih začimb in jedi — vendar naj bo vse dobro. Kruh naj bo dober in vedno svež, sadje zrelo, pecivo dobro pečeno, olje in meso najboljše kakovosti; nikar naj se ne daje gojencem manj vrednih stvari. Sploh naj bo miza gojencev in vzgojiteljev ista: to se pravi, lahko je razlika z ozirom na bolehnost, starost, delo itd.; toda iste pozornosti je vredna kakovost hrane, priprava in postrežba predstojnikov, kakor gojencev.« Isto podarja, ko govori o dolžnostih ekonomu, rekoč: »Vsak dan gre v kuhinjo in v obednico malo pred obedom pogledat, kako so postreženi gojenci, če so posode polne, če je hrana zdrava, niso li morda uslužbenci gojencem v kvar. Vestno pazi, da stehta meso, preden ga odneso v obednico, in da je vsega zadosti.« »... Ob petkih sestavi jedilni list za prihodnji teden, in sicer za vsak obed, posvetuje se z vodjem in vpoštevava njegove nasvete. Jedilni list naj visi na pristopnem kraju.«¹

II.

Hrana pa ni samo fiziološkega pomena; ker je z uživanjem jedi že po naravi združena slast, se le prerado zbudí neredno poželenje po tej slasti. Na ta način pa posega prehrana tudi globoko v duševno življenje. Saj se ravno otrok dá le prerad obvladati od tega poželenja in slast se lahko razpase do požrešnosti. In če je že vsak posamezen otrok k temu nagnjen, koliko večja nevarnost je zanj, če je z mnogimi drugimi obenem, »wo die Masse als solche schon zur Maßlosigkeit drängt«. V takih slučajih so dani vsi oni pogoji, ki so potrebni, da se razvije psihologija mas. Torej že samo na sebi je treba nevredno hlepenje po jedi in pijači ohraniti v pravem tiru.

Dalje pa moramo vpoštevati, da se iz razbrzdanega poželenja po jedi in pijači le prerado razvije nečisto poželenje. »Prvi vzrok spolnega nagona,« piše Payot, »je neumna prehrana. Mi jemo preveč in premočne jedi. Že Tolstoj je dejal, da se hranimo kakor konji plemenjaki. Kaj čuda, da zagospoduje v takem telesu živalska narav.«² Podobno pravi Foerster: »Mit Recht ist von ärztlicher Seite darauf hingewiesen worden, daß ein starker Ernährungstrieb meist auch der Vorbote eines starken Geschlechtstriebes ist — daher wird der wirksamste Kampf gegen eine spätere Tyrannei des Geschlechtstriebes gerade durch Willensübungen im Kampfe gegen EBlust und Gaumenkitzel geführt werden können.«³

Pa ne le v nečistost, tudi v druge pregrehe vodi nezumno uživanje jedi in pijače. Tako pripisuje sveto pismo celo odpad od prave vere pri

¹ De L' éducation par Mgr. Dupanloup, Paris 1903, I., 153 etc. in III., 139, 237.

² Prim. »Čas« 1912, VI., 248.

³ Prim. Fr. W. Foerster: Jugendlehre 1913, 291.

izraelskem ljudstvu predvsem tej grdi razvadi.¹ In Foerster pravi dobesedno: »Das alte Römervolk ging elend an Magenherrschaft zugrunde.«²

Silno važno je torej, da vzdržimo gojenčevo hlepenje po jedi in pijači na pravem tiru. Seveda tu ne zadostuje gola prepoved in zapoved ali morda na kratko diktirana kazen.³ Za to je treba predvsem »dejavne navade«, ki nastane iz stalnega premagovanja samega sebe.

Dolžnost naša je torej, da povemo otrokom, če hočejo vztrajati in napredovati v zmernosti pri jedi in pijači, da se morajo večkrat odreči tudi takim stvarim, ki bi si jih brez greha smeli privoščiti. »Zakaj treba je premagovati »strastice«, da ukrotimo bestijo.«⁴ Zato trdi Foerster: »Der Eßtisch ist ein ausgezeichnete Turnplatz für Übungen in der Selbstüberwindung«. Take prilike za samopremagovanje že našteva Fenelon, ko pravi: »Jej samo ob določenem času! Jej samo, kolikor potrebuješ! Ne jej izbranih jedi, ki bi vzbujale slast po jedeh, ki jih ne potrebuješ! Ne jej preveč različnih stvari, kar samo zbuja nepotrebno potrebo.«⁵ Tako premagovanje bi bilo tudi, da se skušaš iznebiti misli na jed, ki se ti morda usiljujejo že davno pred obedom, da se izogiblješ pogovorov na jed na igrišču, na sprehodu, da premaguješ oči, ko se jed donša, da ne trgaš skleda iz rok onemu, ki jemlje, da ješ počasi in se sploh ravnaš po enakih zahtevah, ki jih terja dostojno vedenje. Tudi je na videz majhno, pa težko premagovanje, da se navadiš na jed, ki ti ne ugaja. V tem oziru uči pedagogika, da sme vzgojitelj odnehati samo tedaj, če se po večkratnih poskusih pokažejo nevarne posledice za organizem. Izkratka: »Pouči gojenca,« pravi Dupanloup, »da bo brez godrnjanja užival postne jedi in jedi, ki niso tako okusne, pa tudi ne škodljive. Živo se mora zavedati, da je človek lahko slabo postrežen tudi v najbogatejši in celo v kraljevi hiši.« Zlasti pa je treba pobijati sladkosnednost. »S takimi majhnimi dejanji se najbolj krepi volja . . . In s takimi zmagami se bomo naučili zmagovati svoja nagnjenja — in ta učenost je najvišja.« Te besede Payota veljajo tudi tu. »Iz opetovanih dejanj bo nastala navada, iz navade potreba, in le-ta nas bo gnala dalje in dalje proti cilju.«⁶

Seveda pa je treba s temi dejavnimi vajami pričeti jako zgodaj. Zato je mogoče, da nam tuintam napravljajo težave že starši sami, ker niso otroka tako vadili ne preden je prišel k pameti, in tudi pozneje ne. Posebej pa nam morejo škodovati z vednim povpraševanjem o hrani v pismih in s pošiljatvami od doma.

Treba je tudi gojence same pridobiti za take vaje. Zato je pa treba umskih razlogov; a še bolj kot teh bo treba čuvstev za srce. Dobro je torej, da poučimo gojence po eni strani o prehrani (tudi na roditeljskih večerih bi se dalo govoriti), po drugi pa jim podajmo zadostnih motivov.

¹ Efež. 5. 18.

² L. c. 294.

³ Nekateri sodijo, da se takoimenovane »karence« sploh ne smejo uporabljati kot kazen. Prim. Dr. L. Radlmaier: *Zöglingsfehler* 1914, 52.

⁴ »Čas« l. c.

⁵ E. Ernest: *Elternpflicht*. Kevaelar-Busson & Berker, str. 60.

⁶ »Čas« l. c.

In takih naravnih motivov (pozitivni: dobro za zdravje, zavest posebne premoči nad drugimi, spoštovanje drugih, lep zgled drugim . . . , negativni: ponižuje človeka pod žival, vzbuja egoizem in zatira socialne čednosti, povzroča prepir, trga prijateljstvo, vodi v tatvino, umor . . .) najdemo dovolj pri Foersterju v »Jugendlehre«, str. 291—298, in v »Erziehung und Selbsterziehung« pod zaglavjem »Eßmanieren«, str. 246—248.

Predvsem je pa treba nadnaravnih motivov, kajti: »nas katoličane bi moralo biti pravzaprav sram, da s takim veseljem prebiramo razne Foersterje in Payote,« pravi dr. Ušeničnik v citiranem članku, »ko imamo sami vse to že izdavnica.«

In te nadnaravne motive obsega Katekizem, ko govori o tretji cerkveni zapovedi, o zadostovanju in krščanski popolnosti. Taka vprašanja bi moral podrobno raztegniti na jed in pijačo nele katehet v šoli, ampak tudi govornik v svojih ekshortah in nauke podpreti z zgledom Kristusovim, apostolov, prerokov iz stare zaveze, Heroda, izgubljenega sina in bogatina. Posebej naj bi se pa to zgodilo ob vsakokratnih duhovnih vajah, kjer naj gojenec dobi moči ne le za premagovanje v jedi in pijači, ampak sploh za premagovanje v vseh življenjskih odnošajih; kajti čim bolj bo celotna vzgoja zasnovana na samopremagovanju, tem lažje bo obvladal tudi neredno hlepenje po jedi in pijači.

Skupne težnje.

A. Č.

V Ljubljani imamo katehetje redne mesečne sestanke (če le možno vsako prvo sredo ob šestih zvečer). Ker se jih udeležujejo povečini le strokovni katehetje, se je izrazila želja, naj bi se tudi konference »sodalitatis« redno vrstile, če ne vsak mesec, pa vsaj menjavaje z našimi sestanki. Dne 15. novembra je bila skupna konferenca vse ljubljanske duhovščine. Kot referent je bil naprošen kanonik J. Sušnik. Ker ima vsled neutrudnega in vztrajnega spovedovanja in kot kanonik penitencijarij bogate izkušnje ter pozna kot malokdo vse vrline kakor tudi pomanjkljivosti otroškega, mladinskega in dijaškega spovedovanja, je navzočim gg. poslušalcem podal v poljudnem predavanju več praktičnih nasvetov in migljajev za poučevanje v šoli.

Na tem mestu ne bomo vsega obnavljali; omenjati hočemo samo nekatere stvari.

Pouk o dobri spovedi ni izlepa izčrpan. Vsako leto so otroci bolj umni in bolj prodro v bistvo tega, kar se za dobro spoved zahteva. Zato se mora pouk o zakramentu sv. pokore v šoli vsako leto obdelati, in sicer vedno temeljiteje. Nekaj priprave se zahteva vselej, kadar ima mladina redno spoved. Potrebna je večjim učencem kakor tudi malim. Poslednji še prav pazljivo in željno sprejmo vsako novo pojasnilo in navodilo, kajti pri pouku za prvo spoved marsikaj niso dovolj umeli, so

marsikaj preslišali, ali je pa katehet kaj prezrl. Veliko je otrok, ki za spoved potrebne molitvice hitro pozabijo, ako jih večkrat ne ponavljajo.

Posebno se priporoča, da se otrokom in mladini sploh pogostokrat in s poudarkom v spomin pokliče, kako veliko moč ima pred Bogom pravo k e s a n j e , in da je na odkritosrčnem kesanju vse ležeče.

Tudi z a h v a l a po spovedi se ne sme prezreti. Hvaležnost je prošnja za nove milosti, zlasti za milost stanovitnosti. Nadzorstvo pri spovedovanju naj bi skrbelo, da se spovedanci ne izmuznejo takoj po spovedi iz cerkve.

Kar je g. referent povedal glede odraslejše mladine, naj bi vpoštevali vsi gg. spovedniki. Pri srednješolcih je še celo potrebna izredna potrpežljivost in dobrotljivost. Spovednik mora biti zares namestnik Kristusov. »Dobra beseda pade na dobro mesto.« Z vljudnim, prijaznim, dobrotljivim in usmiljenim govorjenjem se da vse doseči. Marsikdaj naleti spovednik na mladeniča, ki nima nič volje, da bi se skesano spovedal. Srce je trdo, morda obupano, a dobra beseda ga omehča ter zbudi v njem iskro kesanja. Lažje bo dajal Bogu odговор spovednik, ki je bil bolj na dobro plat, kakor pa tisti, ki je mislil, da bo z ostrostjo in osornostjo kaj dosegel. Preostro in pretrdo obnašanje spovednikovo je bilo že dostikrat krivo, da spovedanca leta in leta ni bilo več k sv. zakramentom.

Prav posebno bi pa bilo svetovati spovednikom, da skušajo rešiti mladino s p r i p o r o č a n j e m večkratnega sv. obhajila. Katehetovi opomini v tem oziru niso tako izdatni, kot spovednikovi. Izpovedanec, ki se resnično kesa, je voljan in mehak; sprejel bo vsak pripomoček, ki mu ga spovednik priporoči kot zdravilo, da se izkoplje iz groblje, ki je vanjo zabredel, ali pa je v nevarnosti, da se pogrezne v blato. Če je količkaj značajan, bo svojo obljubo tudi izpolnil. Za mladeniča v takozvani razburkani dobi ni druge rešitve, kakor če išče pomoči tam, kjer se dobiva in uživa Kruh močnih. Iz lastne izkušnje se je g. referent prepričal, da tozadevno opozorilo izda in da jih uboga do 70 odstotkov.

Važno je vprašanje, kako mladim spovedancem postreči, da bi o p r a v l j a l i s p o v e d t u d i m e d t e d n o m . Najpripravnejši je pač večer pred nedeljo in prazniki; toda takrat se natepe tudi drugih spovedancev in v gneči mladina niti na vrsto ne pride. Pa se tudi duhovnik-spovednik takrat vsled tega z mladino ne more tako temeljito ukvarjati, kakor bi bilo želeti. Potrebno bi bilo, da bi se v vsaki cerkvi določil čas, kdaj bi otroci med tednom gotovo dobili spovednika, da ne bi bilo treba čakati. Dan in ura naj bi se označila na oznanilni deski na cerkvenih vratih. (Katehetsko društvo bi potem lahko oskrbelo posebne tiskane lističe, ki bi bile na njih označene vse cerkve in kapele, kakor tudi ure in dnevi, kdaj bi otroci lahko opravili spoved. — Op. poroč.)

P r i r a z g o v o r u , ki ga je vodil kanonik N a d r a h kot namestnik predsednika, so se preresetavale sledeče stvari:

Popolnoma brez »o č i t n e s p o v e d i « naj se spovedovanje nikdar ne prične. Zgodi se namreč, da včasih spovednik, ko čaka veliko spovedancev, kar kratko veli: »Le grehe povej!« To ni popolnoma pravilno, ker pravi obrednik, da se mora spovedanec najprej spoznati kot grešnika. Ker

je pa molitev »očitna spoved«, kakor je bila poprej v navadi, jako zamudna, se je zdaj skoraj povsod vpeljala kratka prošnja, ki jo izgovori spovedanec, ko se je poprej počasi in lepo pokrival. Glasi se: »Prosim svetega blagoslova, da se svojih grehov prav in čisto spovem«.

Kesanje naj se obudi vselej že pred spovedjo. Kadar spovedanec čaka na spoved, naj takrat, preden pride na vrsto, prav iz srca obudi kesanje. Ta zahteva je zelo važna zlasti še zaradi tega, ker nekateri spovedniki kaj hitro molijo besede svete odveze. — V višjih razredih naj se temeljito obrazlože tudi motivi kesanja.

Slabost in greh. Otrokom, mladini ni prav lahko razjasniti, kdaj se kdo smrtno pregreši, kdaj je samo malo žalil Boga. Vendar pa je dobro, da se to vsaj skuša kolikortoliko doseči. Razložiti je treba po možnosti tudi, da ni vse greh, kar imajo ljudje za greh, ampak je samo slabost. Tega opozorila ne smemo prezreti, kajti prav to pojasnilo je dostikrat pripomoglo, da se je lotil lepega življenja človek, ki je že obupaval, da bi mogel lepo živeti.

Katehet in spovednik. Poudarjalo se je tudi, naj katehet sam pomaga pri spovedovanju, če je prilično in možno. Spovednik naj otrokom (posebno v začetku) ljubeznivo pomaga, ako je neokreten in malo vajejen. Skuša naj mu s kratkim, a jedrnatim prigovorom zbuditi kes in omehčati srce. Sploh — tako se je poudarjalo — je spovednica glavna šola za versko življenje mladine. Spovednik marsikaj doseže, česar bi katehet nikdar ne zmožel; kajti vzgoja mora biti individualna in nikjer ne more duhovnik tako individualno vplivati na srce učenčevo, kot pri spovedi, ko ima vzgojitelj popoln vpogled v njegovo notranjost.

Iz tega površnega opisa je razvidno, kako koristni in potrebni so taki razgovori, in le želeli je, da bi bil prisoten vsakdo, komur je količkaj možno.

Več krščanstva v šolo!

Ela Groznikova.

Že četrto leto gledamo z zavezanimi rokami strašnemu, urejenemu pobijanju ljudi v oči. Četrto leto že teče, ko tudi otroci, naši varovanci v šoli, večkrat vprašujejo, zakaj je vojna. In odgovori? Različni so bili, modri, manj modri; a biti bi morali v zgornji. Čim dalje traja vojna, tem živeje se zavedamo vzgojnih napak, ki smo jih v tem oziru storili v šoli.

V navdušenju za domovino je marsikateri vzgojitelj pozabil na ona večno veljavna pravila, ki nam jih je dal božji vzgojitelj Kristus. Pozabljali smo sredi otrok, ki so tako dovzetni za dobro, še bolj pa za slabo, pozabljali smo na največjo Kristusovo zapoved: ljubi svojega bližnjega!

Bili so časi, ko smo drhteli radosti ob slavni naših zmagah na severu ali jugu; prišli so časi, ko smo se bali za svojo milo domovino — in takrat smo največkrat pozabili, govoreč o tem mladini, na Kristusov pravi nauk ter navdušeno citirali:

»da strt sovrag bo kleti v prah!« ...

In kaj naj si otrok predočuje pri tem? Ali ni dobil otrok popolnoma spačene slike o sovražniku? Ali si ne bo iz tega napravil komodno pravilo: »hudo s hudim« — tudi za svojo uporabo? Pa čemu vprašanje? Dan na dan vidimo v šoli in izvun šole, kako verno se mladina ravna po tem pravilu.

Nismo sicer mi sami krivi, da smo v otrocih nehote jeli negovati sovražnost do bližnjega, poudarjanje samega sebe — egoizem, saj nas je k temu prisilila nujnost težkega časa; a gorečnost v patriotizmu, ki ni bila ožarjena z ljubeznijo Kristusovo, je marsikoga prisilila, da je v tem oziru več škodoval otrokovi duši, nego koristil.

Težko je danes učitelju ravnati se po pravilu: »Poučuj času primerno!« Molčati v šoli o tem, kaj se godi tam, kjer umirajo otrokovi očetje in sorodniki, učitelj ne more in ne sme! Saj govori o tem vsa okolica otrokova — in učitelj naj bi molčal? Govoriti moramo mladini o domoljubju, pogosto tudi o vojni in sovražnikih! Ogibajmo se pa pri tem vsega, kar nasprotuje duhu krščanstva.

Vzgojitelj, ki mu je mar nežnost otrokove duše, bo znal izbrati primerne besede, ko bo omenjal sovražnikove izgube na bojišču in naše pridobitve. Zmagovitost in vztrajnost naših vojakov bo znal pokazati v taki obliki, da bodo srca otrok užgana ljubezni do njih, da pa po drugi plati krščanska ljubezen do bližnjega ne bo prizadeta.

Pripravljajmo mladino za — mir! Vojna in njene trde posledice pač same dosti trdo uče našo mladino. Dovolj žrtvuje otrok domovini, ko se mora odpovedati priljubljeni igri ter z napornim, resnim delom pristopiti ubogi materi na pomoč; dovolj občuti vojno, ko mora marsikateri otrok lačen od mize; dovolj vé, kaj je vojna, ko je izgubil dom, starše, varstvo!

Pripravljajmo otroka na mir! A pokažimo mu na zgledih iz vojne, kam dovede lakomnost, sovražnost, sebičnost. Pokažimo jim lepoto pravega krščanstva uprav na zgledih iz strašne vojne!

Pripravljajmo jih na mir, a pripravljajmo jih tako, da bodo vredni blagodejnega miru!

Šolstvo v Srbiji.

II. del.

(Srednje, strokovne in visoke šole.)

Napisal nadporočnik Drago Hudè, c. in kr. okrožni šolski nadzornik.

Ko je bila Srbija popolnoma svobodna (1818), je nastala tudi potreba šolanih ljudi. Voditelji Srbije so jeli ustanavljati nove šole; šolstvo je posebno podpiral takratni knez Miloš, ki je bil največji prijatelj šole in napredka, dasi je bil sam analfabet.

Velika škola (univerza).

Današnje univerzo je ustanovil knez Miloš leta 1838. v Kragujevcu, in sicer pod imenom »Lyceum«. Univerza je imela izpočetka samo modro-

slovni oddelek. Leta 1840. se je pridělila tudi pravna fakulteta. Čez tri leta so premestili »Lyceum« v Belgrad. Z zakonom z dne 6. oktobra 1863 je dobil licej označbo »velika šola«, ki se ji je pridělil tudi tehnični oddelek.

Kralj Peter Karađorgjevič proglasi leta 1905. to visoko šolo za vseučilišče.

Tega leta je delovalo na univerzi: 17 rednih, 18 izrednih profesorjev, 2 stalna docenta, 1 kustos, 2 asistenta, 1 učitelj, 5 profesorjev z nagrado in 1 rektor. Njih plača je segala od 2400 do 10.000 dinarjev, povprečno 4000 dinarjev na leto.

Kako je vseučilišče napredovalo, je razvidno iz števila delujočih profesorjev. Leta 1845. jih je bilo 9, čez deset let 16, leta 1873. že 23, leta 1885. pa 33, deset let zatem 49 in leta 1905. celo 58.

Zanimivo je, kako je rastlo število absolventov na vseučilišču. Leta 1845. je bilo 62 dijakov; leta 1865. samo 194; leta 1895. je poskočilo število dijaštva do 343; leta 1905. jih je bilo pa že 567. Tega leta je plačala država za vzdrževanje univerze 351.309 dinarjev. Največ so pobrale pač plače profesorjev, in sicer 224.719 dinarjev.

Bogoslovje svetega Save.

Bogoslovnica je bila ustanovljena leta 1836. Od početka sta bila samo dva letnika, leta 1844. so že imeli štiri letnike. Bogoslovje je združeno s semeniščem in je bilo pod nadzorstvom naučnega ministra in metropolita. Z zakonom z dne 11. januarja 1896 je bilo semenišče popolnoma preurejeno. Učna doba je trajala devet let. Kandidati so se sprejemali takoj po zaključku ljudske šole; vso potrebno izobrazbo so dobivali v tem zavodu. V nižjih razredih je bilo poskrbljeno za gimnazijsko, v višjih za bogoslovno naobrazbo. — Vsi kandidati so živeli v internatu; za siromašne je skrbela država, drugi so morali plačevati vso oskrbo sami.

Leta 1905. je imelo bogoslovje 1 rektorja in 12 profesorjev s povprečno letno plačo 3700 dinarjev.

Bogoslovcev je bilo leta 1905. v začetku šolskega leta 221, ob koncu pa 218.

Iz naslednjega je razvidno, iz katerih stanov so se oglašali v Srbiji za bogoslovje:

»Svešteniki« (pravoslavni) so poslali 52 kandidatov; državni uradniki 30; odvetniki in rokodelci 0; profesorji in učitelji 12; zdravniki in lekarnarji 0; trgovci 48; kmetje 40; služitelji 35; delavci 4.

Trgovska akademija.

Leta 1881. je bila ustanovljena v Belem gradu privatna trgovska šola z državnim privoljenjem in podporo. Čez 11 let so jo pa podržavili in ji nadeli naslov »Trgovačka akademija«. Pouk je bil odmerjen za tri leta. Dostop so imeli dijaki, ki so dovršili vsaj štiri razrede srednje šole ter napravili vzprejemni izpit.

Trgovska akademija je imela ravnatelja in 15 profesorjev; vsak je imel po 6—7 ur predavanja na teden. Dijakov ni bilo posebno veliko. V izkazu najdemo največje število 142; bili so povečini sinovi državnih uradnikov (39) in trgovcev (81).

Kmetijska šola (ratarska škola).

Prva kmetijska in gospodarska šola je bila ustanovljena leta 1870. v Požarevcu, a se je kmalu opustila, ker ni bilo ne uspeha ne napredka. Leta 1882. so otvorili novo, preurejeno kmetijsko šolo v Kraljevu. Obsegala je tri razrede; pouk je bil teoretičen in praktičen. Dijaki (od 14. do 18. leta) so prebivali v internatu.

Šola je imela 8 učiteljev, 1 živinozdravnika in vrtnarja, ki je tudi predaval; dva učitelja sta imela značaj profesorja. Kmetijska šola je imela do 80 učencev.

Vinogradniška in sadjarska šola

je bila osnovana v Bukovem pri Negotinu leta 1891. ter je imela tri razrede. Starost učencev je bila določena tako kakor za kmetijsko šolo. Tudi za te učence so oskrbovali internat. Učiteljev je bilo pet in en ravnatelj.

Srednje šole.

V Srbiji so srednje šole v poslednjih desetletjih rastle kakor gobe po dežju. Po ustroju so bile javne (državne) in privatne, popolne in nepopolne. Popolne so imele po osem razredov, nepopolne pa po štiri do šest razredov.

Tik pred svetovno vojsko so bile državne moške gimnazije v vseh večjih mestih in krajih v skupnem številu 21. V Belem gradu jih je bilo pet, poleg teh pa še realka in ženska osemrazredna gimnazija. Privatnih moških gimnazij je bilo v Srbiji osem, privatnih ženskih pa 14. Po privatnih gimnazijah so poučevali povečini vpokojeni profesorji.

* * *

Srbsko šolstvo se je razvijalo bolj v eno smer — ki vodi do vseučilišča. Izobrazbe so bili deležni boljši in imovitejši sloji; državna oblast je skrbela za uradniški naraščaj. Zato je leta 1898. prodrla zahteva, naj se šolstvo preuredi. To leto tudi nazivajo »leto šolskih reform«. Žal, da je mnogo teh reform ostalo samo na papirju.

Treba je bilo predvsem zatvoriti nekaj srednjih šol, namesto teh pa ustanoviti več obrtnih in meščanskih šol. Tudi ljudska šola je čakala preuredbe in nove, praktičnejše smeri. Učitelji sami so na svojih zborovanjih zahtevali reformo osnovnih šol.

Reforma leta 1898. je dala gimnazijam humanistični, realkam pa realni značaj. Dijaki so se po novem zakonu vsako leto zdravniško preiskali; bolnih niso sprejemali. Šolski kabineti so se izpopolnjevali z učili, šolske knjižnice so napredovale; nastavljeni so bili šolski zdravniki, ki so dijake brezplačno lečili. Dijaki srednjih šol niso dobivali ne semestralnih

ne letnih svedočb; spričalo se jim je sestavilo le vsled posebne zahteve ali pa ob preselitvi na drug zavod. Imel je pa vsak dijak malo knjižico z vsemi potrebnimi osebnimi in stanovanjskimi podatki; poleg tega je vsebovala knjižica vrsto pravil za lepo obnašanje. V take knjižice je razrednik vsako četrtletje zabeležil rede (napredek) ter razne opazke o dijakovem vedenju. Najboljši red je 5, najslabši 1.

Meščanske šole so pa ostale le na papirju. Kralj Aleksander I. Obrenović je hotel preurediti vse šolstvo; toda v tem je prišel na prestol Petar I. Karagjorgjević, ki je marsikaj prevrgel. V Srbiji je bilo podobno kakor v Ameriki: ako pride na krmilo nov predsednik, se prevrže tudi vsa vlada in ves režim. Tako je tudi v Srbiji vsak kralj naredbe svojega prednika ovrigel, če je bilo dobro ali ne.

Pod Petrovo vlado so se gimnazije zopet množile, ne pa črtale. Pač pa se je izpopolnilo nadzorstvo šol. Razlika med izobrazbo ljudstva po mestih in deželi se je zopet večala; med inteligenco so nastajale kaste, med prostim ljudstvom se je pojavljalo nasprotstvo. Vojska je ustvarila nove razmere, ki bodo brez dvoma omogočile, da bo tudi prosto ljudstvo prišlo do večje veljave in do zdravega razvoja.

Razstava ročnih del — v Orehovu na Ruskem.

Pisal iz ruskega ujetništva nadučitelj Fr. Silvester.

Orehov v Tavr. gub., v nedeljo, 1. aprila 1917.

Prekrasen dan! Ceste so res še poglobljene v blato, tudi drevje ne kaže življenske sile, zato pa toplo solnce napoveduje zeleno pomlad, ah, prvo zeleno pomlad v Novi Rusiji —.

Izprosil sem dovoljenja in posetil danes po kosilu razstavo risarskih in ženskih ročnih del tukajšnje ženske gimnazije. Pri vходу so me ljubeznivo sprejele gospodične gimnazistke. Ena me je spremljala po vseh treh okusno dekoriranih dvoranih in mi prijazno tolmačila to in ono.

Pregledal sem natanko vse skupine risb sedmih razredov. Pridržim si, če Bog dá zdravje, o velezanimivi, moderni razstavi poročati doma; danes naj navedem le imena gimnazistk, ki so mi njih izdelki posebno dopadali: Tretji razred Šapoval in Četvernaja; 4. Aksjutinova in Čuprina; 5. Kuženko in Davičenko; 6. Odonova in Čužova; 7. Davičenko, Šestanova in Sokolova. Učitelj risanja, Nikolaj Josipovič Rudakov, mi je blagohotno razložil metodo pouka.

V tretji izložbeni dvorani sem občudoval prekrasna ženska ročna dela. Seveda niso krive veleprijazne gospice gimnazistke, da sem jih spravil v nemalo zadrego, ko sem želel videti poleg umetnih vezenin tudi na razne načine zakrpane in iz starega prenarejene obleke, »podčinko« noga-vice itd., sploh dela, ki so neobhodno potrebna dobri gospodinji.

V spomin sem položil pri odhodu v dobrotvoriteljne namene na blagajniško mizico avstrijski dvekronski bankovec novejšega obrazca.

Gospodične gimnazistke, katerim sem globoko hvaležen za trud in naklonjenost, pa gotovo nikdar ne pozabijo, kdaj je posetil »hram boginj modric in — lepote« v Orehovu prvi Slovenec, nadučitelj Fran Silvester.

Nekaj o razredanju.

—a—

V šolskem in učnem redu razpravljajo §§ 87. do 103. o razredanju in spričalih. Oglejmo si nekatere natančneje. V § 88. čitamo: »Red za pridnost določijo skupno na koncu vsakega četrtletja učne moči, ki imajo opraviti v dotičnem razredu; to velja tudi glede reda za zunanjo obliko pismenih nalog z omejitvijo, da naj ob določitvi tega reda sodelujejo samo učne moči, ki imajo predmete s pismenimi nalogami.«

»Ako se ne zedinijo v posameznih redih, odloči učiteljska konferenca.«

Prvi odstavek ne potrebuje nobenega posebnega pojasnila. Kako si pa tolmačimo drugega? Navadno odloči šolski vodja, kadar je število glasov enako, v tem slučaju pa ves učiteljski zbor.

Vsakomur je jasno, da tako ravnanje velja tudi za odstavek: »Določiti red za vedenje je na dvo- in večrazrednih šolah pridržano učiteljski konferenci«. Kadar odločuje ves učiteljski zbor, je potrebno, da se učenčevi pregreški natančno opišejo, drugače tisti ne morejo soditi, ki učenca nič ne poznajo.

Mnogo bolj zamotan je pa § 92., ki se glasi: »O tem, ali je šolski otrok zrel, da prestopi v višji razred ali oddelek, ali ne, odloči na koncu šolskega leta učiteljska konferenca. Povsem natančno določena mera vednosti v obveznih učnih predmetih ljudske šole pri tem seveda ne more edino odločilno priti v poštev, torej tudi redu napredka »nezadostno« v tem ali drugem učnem predmetu po okolnostih včasih ni prisojati odločilnega pomena. Vsestransko vpoštevaje razmere, zlasti starost otroka, je marveč gledati zgolj na to, ali ima potrebno duševno zrelost, da more prihodnje leto slediti pouku v višjem razredu ali oddelku.«

Tukaj je pa treba posebne previdnosti, da ne pridemo v nasprotja in da se ne dá staršem prilika za pritožbe, češ, »moj ima boljše spričalo kakor X., pa ni zdelal!« — Učitelj I. razreda gotovo ne bo učenca spoznal za sposobnega, ako ima v čitanju red »nezadostno«. Ravno tako ne bo poslal učenca v drugih razredih naprej, ako ima v jeziku in računstvu »nezadostno«, ker pri takih je izključeno, da bi prihodnje leto mogli v višjem razredu pouku z uspehom slediti. Tudi verouk je jako važen predmet. Pač pa na napredek ne bo vplivalo, ako nemarno piše ali pri risanju preveč črčka ter dobi iz teh predmetov »nezadostno«. Za petje in telovadbo pa pač učitelj ne bo rabil najslabšega reda, ampak bo rajši potegnil tam — črto.

Povsem bi tudi sodil, da je red »komaj zadostno« — pozitiven, saj je dognano, da — kdor je tovariša »komaj došel«, ga je »gotovo« došel. Vendar bi potem bilo treba dobro pretehtati, če se zapiše 4 ali 5.

Vsekako bi pa bilo želeti, da bi prihodnja deželna učiteljska konferenca to vprašanje uredila in sestavila nekak — pravec.

Listek.

Iz zapiskov mojega potovanja po fronti.

Poročnik V. Črničoj.

(Konec.)

Mrači se ... Bobneči ogenj ponehava ... V srcu pa se vedno bolj in bolj večja radovednost, — kako mora biti neki sedaj tam gori, kjer sem moral naše sobrate zapustiti, — kako neki je z našim protinapadom!

Pridrsam se do zadnje višine pri Jurkovcih. Od tu se še zadnjič obrnem proti bojni poljani; zašepetam ji nekaj tajnostnih besed ter se tako poslovim.

Počasi dojdem na obvezovališče, kjer so me poslali v bolnišnico. Skoro celo uro sem čakal tu, misleč, da se Andrej odkje prikaže. — Žal, ni ga bilo. — Do tu došle ranjence so na navadnih vozeh po več skupaj vozili naprej v brigadno sanitejsko poslopje, nastanjeno v šolskih prostorih. Na tak voz se spravim tudi jaz in popeljem tja, da so me še enkrat dobro pregledali in obvezali. Odtod so nas odpeljali na železniško postajo Jurkovce.

Noč je bila temna. Po vseh cestah in potih neznansko šumenje in ropot trenskih voz in avtomobilov, zraven pa hrzanje konj. Ob enajstih dospemo srečno na kolodvor. Bojni grom je popolnoma utihnil; nobenega strela ne čujemo več. Nočno tmino pa razsvetljujejo čarobni umeteljni ognji — — —

Čez par ur nas odpelje sanitejski vlak skozi Zastavno mimo Kocmana in čez Prut v mesto Kolomejo. Mene in še nekatere druge so spravili v bolnišnico »Rdečega križa«. V prav dobri oskrbi sem ostal tu šest dni, nakar nas nenadoma preseneti neprijetno sporočilo: »Rusi predrli fronto! Vse bolnišnice v mestu izprazniti!« Do 2. ure po polnoči je bilo vse gotovo. Par samaritanskih vlakov je že prej odšlo v zaledje, sedaj pa še mi. Med vožnjo smo imeli priložnost leže videti kraje: Delatín, zvečer ob sedmih Mármaros-Sziget in naslednji dan opoldne Debreczin. V vsakem vozu je bilo osem zložnih postelj. Z menoj so v takem vozu bili spravljene še štirje častniki, dva častniška namestnika in en enoletni prostovoljec. Med vožnjo nas je večkrat posetil vojaški zdravnik, strežniki so nam izkazovali hvalevredna dela usmiljenja ter nam prinašali krepčil. Dobrosrčne debreczinske dame so nas obdarile na kolodvoru z raznovrstnimi slaščicami in smotkami. Ostali smo vsi v Debreczinu. Cel vlak so prepeljali počasi skozi dolgo, veliko mesto v obširne barake: »Reservehospital II.«. Tu so nas posamič prenesli v kopališče in od tam v obvezovalno sobo, kjer so nas

zdravniki in dobre sestre preskrbele z novimi obvezami ter slednjič odnesle na postelje. Tu se je dobro živelo — —

Čez teden dni smo zapustili barake razdelivši se po raznih bolnišnicah v mestu in tudi v druga mesta po Ogrskem in Avstrijskem. Jaz sem ostal v Debreczinu ter bil popolnoma srečen in zadovoljen. Seznanil sem se s tovarišem Lacijem B., častnikom honvedskega pešpolka 29, ki mi je pripomogel, da sem užival tukaj grofovsko življenje!

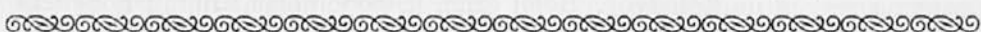
8. julija se je rana zaprla; naslednji dan mi je pa pričela noga zopet tleti, otekati in se gnojiti. Čez dober teden je bila oteklina dozorela, polkovni zdravnik Brokeš (Oger) vzame mi iz nje kos usnja, t. j. oni kosček, ki ga je šrapnelova krogla odbila, ko je predrla čevelj. — Koncem julija se je rana zacelila in bil sem že skoro zdrav. Moje misli so sedaj uhajale le tja doli k dragim v domovino. Domotožje vsak dan huje!

16. avgusta se mi je vendar skoro po 20 mesecih odprla pot proti domovini. Ne v domovino, ne! Mojih dragih staršev ni več tam; bežati so morali pred kletim Lahonom. Pod planinami bivajo sedaj v prijaznem Kamniku.

Ni ga izraza, ki bi dovolj opisal moje srčno veselje, ko sem dobil pri voljenje za desetdnevni dopust. Dà, dolgo, dolgo časa sem čakal trenutka, ko bom zopet gledal milo obličje predobrih staršev. Res, plemenita je ljubezen do domovine, a najslajša in najiskrenejša je in mora biti ljubezen do rodne mamice! »Mama« — sladko, presladko ime! Tisočkrat moram hvalliti Boga, da jo še lahko kličem. O, da bi jo še dolgo!

Kako bom neki nagovoril svojo zlato mamico in blagega ateka? Poklical jih bom na stopnicah, v veži — objel in gorko poljubil!

S solzami v očeh stopim 18. avgusta pred svoje preljubljene roditelje. Dolgo časa nisem mogel najti raja na zemlji — sedaj sem ga našel! — —

Abstinenčni kotichek.

Pravec za abstinenčno delo.

Na dunajskem zborovanju avstrijskih škofov v dneh od 6. do 13. novembra je bila sklenjena sledeča izjava:

Glede modernege abstinenčnega gibanja zaogovarjajo avstrijski škofje to-le temeljno stališče:

1. Takozvano alkoholno vprašanje, t. j. vprašanje o dovoljenem zauživanju opojnih pijač, ki vsebujejo alkohol, je v prvi vrsti **v e r s k o - n r a v n o** vprašanje, ne higijenično ali gospodarsko-socialno. Merodajen za rešitev tega vprašanja vsled tega ni na prvem mestu dozdevni rezultat znanosti z geslom: »Alkohol je strup«, ki je v svojih zadnjih posledicah naperjeno proti dogmi zakramenta sv. Rešnjega Telesa. Temveč predvsem je merodajno neizpremenljivo naziranje Cerkve v preteklosti in sedanosti, ki se kaže v stalnem cerkvenem nauku in v praksi, katera ni nikdar prepovedala zmernege uživanja opojnih pijač, kakor tudi v izročnem, s tem

popolnoma soglasujočem nauku starejšega in novejšega bogoslovja. Avtoriteta sv. pisma se ne sme nasiloma krivo razlagati in izrabljati na korist ekstremne popolne abstinence.

2. Abstinencijske zveze, ki njih cilj sme izključno biti odstranjevanje nezmernega uživanja alkohola in sodelovanje pri rešitvi pijancev, se bodo od Cerkve le tedaj pripoznale, če nedvomljivo priznajo imenovana načela, če se — kakor je potrebno — podvržejo merodajni avtoriteti škofov ter se po zgledu drugih versko-cerkvenih društev združijo kot škofijske zveze.

3. Svari se pred vsako odprto ali skrito skupnostjo, pred skupnim delom in simpatijo z nekatoliškimi in interkonfesionalnimi abstinencijskimi zvezami; brezpogojno pa se zavrže vsaka taka skupnost z nevtralnimi Guttempler-redom in z drugimi prostožidarskimi organizacijami; istotako se brezpogojno zavrže vsako enostransko precenjevanje popolne abstinence, ki mnogokrat čeznaravna sredstva milosti navadnega dušnega skrbstva dokaj podcenjuje ali popolnoma jemlje veljavo. Odločno se odklanja večkrat izraženo oponašanje kot popolnoma neresnično in torej kot krivično, češ, katoliška Cerkev je v razliki od nekatoličanov in nevernikov v boju proti nezmernosti zanemarjala svojo dolžnost. Popolna abstinence, ki more biti v posameznih slučajih dolžnost za pijance, se odobrava odkrito, ako se kdo zanjo odloči prostovoljno in iz nagiba čednosti. Končno se svari pred vsakim reklamnim povečevanjem nekatoliške in zlasti prostožidarske abstinencijske literature.

4. Usiljivo agitatorično delovanje, ki bi utegnilo zavzeti le samo videz demagogije in sovražne intolerance, se kot zagrešek zoper duha pravičnosti in ljubezni do bližnjega ne odobrava.

5. Vsi avstrijski škofje pričakujejo, da bodo neduhovniki kakor zlasti duhovniki na najnedvomnejši način vpoštevali imenovana temeljna načela in zahteve v abstinencijskem gibanju ter da bodo, varujoč ljubezen do bližnjega in skromnost, služili samo katoliški resnici in da bodo pospeševali pravo čednost krščanske zmernosti in popolnosti.

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Desetletnica »Društva slovenskih katehetov«. Ker je predsednik kanonik A. Kržič vsled bolehnosti opravičil svojo odsotnost, je vodil zborovanje podpredsednik prof. dr. Gr. Pečjak. Opozoril je kratko na delo prvega decenija ter naglasil, da nas mora še bolj zanimati vprašanje, katera naj bi bila glavna skrb katehetskega društva v bodočnosti. Naša nujna naloga bo predvsem skrbeti za dobre učne knjige. Za potrebno delo bo treba izvoliti ožji odsek. — Društvo naj opozarja in kaže pot, kako se kateheza prilagodi časovnim razmeram in potrebam. Vsakdo naj sodeluje, svetuje, pove svoje želje in zahteve.

Tajnikovo poročilo, ki je nekoliko daljše in posega v gibanje katehetskih društev zadnjega desetletja sploh, bomo objavili posebej kot članek.

Blagajničar prof. J. Mlakar je pojasnil denarno stanje za l. 1916. Pri tej priliki se je tudi odobrilo predlog tajnika Čadeža, da se dvigne cena listu za eno krono ter se ta sklep predloži v odobrenje odboru »Sloškovske zveze«.

* * *

Na sporedu je bil tudi referat mestnega kaplana in kateheta gosp. Tomaža Tavčarja o »jutranji in večerni molitvi otrok«. Katehet naj se potruži, da bo otroke pogostokrat opozarjal na to dolžnost; prepričava naj se, če ni glede jutranje in večerne molitve med mladino zašla vnemarnost in zanikarnost zlasti v krajih, kjer imajo otroci pri starših in v družini bolj malo verske opore. Druga dolžnost katehetova je v tem, da preskrbi otrokom primeren, lep in jedrnat vzorec jutranje in večerne molitve in da jim to molitev razloži in pojasni.

Kakšna naj bo otrokova molitev, kako obsežna, ali v vezani besedi, ali naj se oprimemo jutranje in večerne molitve, ki sta natisnjeni v »Srednjem katekizmu« in v »Solskem molitveniku« — o vsem tem se je razpletla dolga debata. Uspeh tega razgovora bomo kot nekako normo

za vse, ki jim je nasvet v tem oziru drag in ljub, priobčili v prihodnji številki »Sl. Učitelja«, ko bo g. referent svoj elaborat spravil v sklad z izraženimi mislimi in željami.

* * *

Statistika. Od lanskega občnega zbora meseca decembra smo imeli z današnjim zborovanjem deset sestankov. Predavali so:

Prof. dr. J. Demšar o katehētiki bogosl. prof. dr. Fr. Ušeničnika.

Katehet P. Regalat Čebulj: a) praktična kateheza o katoliški Cerkvi (z nastopom); b) izdelana kateheza o znamenjih prave Cerkve Kristusove.

Prof. J. Mlakar: Izkušnje o zgodnjem sv. obhajilu.

Prof. dr. Demšar: a) Katehetika dr. Fr. Ušeničnika — o metodah in metodičnih načelih; b) katehet kot vzgojitelj.

Tajnik A. Čadež: a) Novi cerkveni zakonik in katekizem; b) Svetovni katekizem.

Izredna seja: Razgovor o nasvetih glede Svetovnega katekizma.

Tajnik A. Čadež: Sveta dežela. (Učila in nujni podatki o svetih krajih Palestine.)

* * *

Članov ima »Društvo slov. katehetov« zapisanih precej čez 300; plačujočih je 258; več let je zaostalo s članarino 67 članov. Med rednimi člani je še 15 ustanovnikov. Od zadnjega občnega zbora se je priglasilo na novo 42 gospodov katehetov. Umrl je v tem letu ustanovnik Janez Sajovic, stolni prošt v Ljubljani.

Ustanova za prospah kateheze. V Kolinu je v letih 1834—1852 vodil ondotno duhovsko semenišče kanonik dr. Lambert Weitz. Ko je umrl, je zapustil semenišču svojo bogato knjižnico z dragocenimi pedagoškimi deli, obenem je pa določil vsoto 500 tolarjev za ustanovo, ki se naj nje letne obresti nakažejo onemu bogoslovcu, ki še za časa bogoslovnih nauk predloži najboljše katehetsko delo. Ako bi se nagrada ne mogla

nikomur prisoditi, se dotični letni znesek pritegne h glavnici — dokler se ne nabere vsota 1000 tolarjev. Letne obresti od tega prirastka se prisodijo seminaristu, ki se izkaže za najboljšo homilijo.

Katehetske konference v Tešnu. Ker so se tudi ob severnih mejah naše države ponavljale tožbe o nedostatnosti učnih načrtov in o pomanjkljivosti šolskih knjig za krščanski nauk, je odredil knezoškofijski generalni vikariat v mestu Tešen (škofija vratislavská — avstrijski del), naj se duhovščina na pomladanskih dekanijških sestankih o tem vprašanju temeljito posvetuje. Delo se je tako razdelilo, da so duhovniki, ki so nastavljeni v dušnem pastirstvu, obdelali stavljeno vprašanje z ozirom na enorazrednice do štirirazrednic. Stalni katehete ljudskih in meščanskih šol ter profesorji učiteljišča so pa imeli ukaz, posvetovati se o istem vprašanju z ozirom na večrazredne in meščanske šole.

Trud ni bil zastonj. Na skupnih posvetih so sprožili katehete veliko koristnih misli ter sestavili celo vrsto vpoštevanja vrednih nasvetov. Omenjamo sledeče:

1. Mali katekizem je za kategorijo, za katero je predpisan, odločno pretežak in se v izražanju ozira veliko premalo na otroško pojmovanje. Nekateri so se naravnost izrekli, da za to vrsto otrok sploh ni poraben.

2. Srednji katekizem naj se odpravi; kajti za višjo skupino je ukazana Veliki katekizem; starši pa, ki so kupili Srednji katekizem, se ne dajo lahko pripraviti, da bi oskrbeli otroku še večjo izdajo.

3. Veliki katekizem naj se zaenkrat še ohrani, dasi ima več pomanjkljivosti. Dokler se ne oskrbi boljša učna knjiga, naj si katehete pomagajo s tem, da učno snov primerno okrajšajo ter ločijo to, kar naj se memorira, in kar naj se samo čita. Nekateri so priporočali, naj bi se vpeljal Lindenov ali pa avgsburški katekizem.

4. Zgodbe sv. pisma, ki jih je priredil Panholzer (male in velike), so skoraj soglasno zavrgli s pripombo, da so pisane v težkem, premalo otroškem slogu. Namesto Panholzerjevih naj se

zopet uvedejo Schusterjeve, oziroma v spodnji skupini Knechtove.

Stvarni predlogi so bili naslednji:

1. V obeh prvih letnikih ni treba rabiti tiskanih pomočkov, ampak temeljni verstveni nauki naj se izvajajo s pomočjo svetopisemskih zgodbic. V tretjem šolskem letu naj se uporablja enotna verstvena knjižica, kakor je Pichlerjeva. Na ta način odpadejo Male zgodbe in Mali katekizem.

2. Od 4. leta dalje naj bo v rabi Veliki katekizem in Velike zgodbe, nikakor pa ne Panholzerjeve.

3. Želeti je, da bi se priredil »Dodatek«, ki bi obsegal najpotrebnejše stvari iz liturgike, cerkvene zgodovine in življenja svetnikov.

4. Za 4. meščanski razred in za ponavljalne šole se priporoča tej starosti primerna kratka a p o l o g e t i k a.

Na podlagi teh nasvetov je bila sklicana dne 16. septembra 1916 v Tešen posebna katehetska konferenca. Poklicani so bili: Knezoškofijski generalni vikarij, prof. katehetike na bogoslovnem učilišču (Weidenau), katehete na pripravnicah, ljudskih in meščanskih šolah, po en zastopnik iz vsake dekanije. Udeležba je bila polnoštevilna, dasi so bile prometne zveze zaradi vojske sila neprilicne.

O tej konferenci poroča bogosl. prof. dr. Fr. Schubert (Weidenau) v »Korr. Bl.« te-le podrobnosti:

a) Generalni vikarij, prelat Kolek je v pozdravnem nagovoru poudarjal važnost konference ter priporočal, naj se delo porazdeli na sekcije. Vodstvo je poveril prof. katehetike dr. Schubertu.

b) Predsednik je obrazložil zgoraj navedene predloge, ki naj bi se o njih razvil temeljit posvet.

c) Kateheta meščanskih šol dr. Wrzol in J. Tileček sta referirala o vprašanju »kako ločiti snov Vel. katekizma in določiti, kaj naj se uči naizust in kaj naj bo samo za branje«. Iz teh referatov se je obenem razvila razprava o učnem načrtu, dalje kako naj se krajšajo odgovori, kako naj se daljši odgovori dele in cepijo.

d) Za pravo na prvo spoved se je določilo tretje šolsko leto kot fakultativno, četrto kot obligatno; prvo sv. obha-

jilo analogno eno leto kasneje. (Kako neki tolmačijo papežev dekret o zgodnjem sv. obhajilu? Zdi se, da je kriva mnogojezičnost. Op. ured.)

e) Temeljito so se udeleženci posvetovali tudi o skupnem molitveniku, oziroma pesmarici. Prav tako tudi o potrebi, da se uvede verstveni pouk na obrtno-nadaljevalnih šolah.

f) Pri vprašanju o katekizmovem »Dodatku« se je priporočala kot začasen pripomoček knjižica: J. Rücker, »Heiligenlegende« bei Aderholz in Breslau. Cena 20 fenigov.

Za preosnovo šolskih knjig so se postavile tri sekcije stalnih katehetov, ki so imele meseca februarja 1917 skupno posvetovanje. 11. septembra 1917 je bila zopet sklicana uradna konferenca vseh ondotnih katehetov, da so se posvetovali o podrobnem načrtu za razne kategorije šol.

Katehetske beležke.

Zakaj se toliko olikancev odteguje verstvu in Cerkvi? ... Kat. prof. bogoslovja v Bonnu, Arnold Rademacher je kot odgovor na to vprašanje zastavil naslednja vprašanja: Ali ni morda deloma opaziti res pretesnega stika med tem, kar je materialnega in duhovnega? Ali se ne vriva res večkrat na mesto ljubezni — avtoriteta? Ali se ne odmerja včasih postranskim in periferičnim stvarjem v cerkvenih pobožnostih prevelika pomembnost v primeri s tem, kar je bist-

¹ Allg. Rundschau 1916, št. 24.

venega? Ali bi se res ne mogle bolj vpoštevati potrebe olikancev pri službi božji in pri pridigi? Ali bi res dušno pastirstvo pri takih, ki kaj več pričakujejo, ne moglo biti prepojeno z nekoliko večjo psihološko in pedagoško temeljitostjo? Ali bi se res misel na občestvo in pravno enakost vseh otrok božjih večkrat ne mogla bolje udejstviti, n. pr. pri pogrebih itd. Ali res ni možno z zakladi sv. pisma in z našo krasno liturgijo nekoliko bližje priti duhu in čutu višjih slojev? Ali se res dostikrat od zakramentov preveč ne pričakuje, od vzgoje volje in značajnosti pa premalo? ...

Po pravici se Rademacher s posebno pozornostjo zanimlje za verstveni pouk na višjih šolskih zavodih, ki ga treba z vso vnemo negovati in izpopolnjevati. V resnici je malo služb, ki bi zahtevale več takta in psihološkega umevanja, kot poklic kateheta na višjih učnih zavodih. Zato je pa potrebno — tako veli R. — da se za predizobrazbo teh katehetov stori kar največ možno, da se za ta poklic izberejo kar najbolj izobraženi duhovniki.

Zastonj. Po posebni naklonjenosti katehetske sekcije v dunajski Leonovi družbi bo moglo uredništvo lista »Christl. päd. Blätter« oddati več izvodov poročila o dunajskem kongresu za kateheto (»Bericht über die Verhandlungen des Kongresses für Katechetik«, Wien 1912, 2 Bände, 689 S., Ladenpreis 8 K) — proti temu, da se pošlje za pošiljatev in zavojnino 1 K 20 vin. v znamkah. Uredništvo omenjenega lista: Wien V/1, Schönbrunnerstraße 75.

Učiteljski vestnik.

Državni zbor — učiteljstvu. Kar pride preko pričakovanja in upanja, zlasti če je kaj dobrega, človeka tembolj preseneti. Tako je tudi podpora, ki jo je dovolil državni zbor avstrijskemu učiteljstvu, prišla kar nekako iznenada. V proračunskem odseku je poslanec Teufel zahteval in predlagal, naj se postavi v računski provizorij 60 milijonov kron za enkratni prispevek, ki naj se plača učiteljstvu še tekom leta 1917. O načrtu

je najprej razpravljala računski pododsek. Prodril je nasvet predlagatelja in poročevalca, ki je vsled pritiska od raznih strani povišal prvotno predlagano vsoto za 10 milijonov kron. Zastopnik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec je priporočal, naj se poviša prispevek na 100 milijonov kron, a se je uprl finančni minister dr. Wimmer. Obveljala je postavka 70 milijonov kron. Dne 13. novembra je zbornica tej vsoti pritrdila. — Vsota se bo

razdelila po številu službenih let in številu rodbinskih članov. Namestnemu in pomožnemu učiteljstvu bo nakazana nekoliko nižja vsota. — Kakor čujemo, se bo ta državna draginjska doklada izplačevala že te dni.

Usposobljenostne izpite so meseca novembra napravile pred ljubljansko komisijo naslednje kandidatice: 1. Blejec Marija (s. Vincentina), Fricelj Marija (s. Kanizija), Grafenauer Jerica (s. Božomira), Grohar Marija, Hribar Julijana, Hribernik Frančiška, Javoršek Marija, pl. Kleinmayr Tekla, Kmet Julijana, Korbar Josipina, Kosce Agneza, Leben Frančiška (s. Imakulata), Leskovec Pavlina, Lužar Friderika, Pirc Stana, Rejc Franja, Rostohar Karolina, Slanovec Ljudmila, Soklič Vida, Sorčan Ana, Trtnik Alma, Urbajs Marija, Žagar Leopoldina (s. Serafina), Žlindra Valerija, Toreli Marija — vse za ljudske šole s slovenskim in nemškimi učnimi jeziki. 2. Angela Mandelj — za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. 3. Czerveny Adelajda, Falle Julija, Kitak Henrika, Žumer Leopoldina — za ljudske šole z nemškim učnim jezikom. 4. Fuks Ana in Tratnik Marjeta — za francoščino.

Pred goriško komisijo: 1. Cenčič Marija, Künster Frida, Rozman Josipina, Žgur Elizabeta — za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom. 2. Furlanič Peter, Kenda Zora, Lazar Anton, Povšič Lidija, Ravter Amalija, Sedevčič Ema, Stepančič Marija — za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. 3. Dolničar Marija in Fiegl Viktorija — za ljudske šole z nemškim učnim jezikom.

Bojišče. Ponovno pohvalno priznanje je prejel nadporočnik g. Ant. Drašček, član »Slovske zveze« in nadučitelj v Založu pri Ljubljani.

Spremembe. Ljubljana: Stanislava Iskra, supl., šišenska deška šola; Amalija Slatner-Vičič, prov. vod., Karolinska zemlja; Frančiška Hribernik, supl., Karolinska zemlja; Pavla Leskovec, supl., šišenska deklisška osemrazrednica; Ljudmila Celestina, supl., II. deška šola. — Ljubljanska okolica: Marija Rutar, prov. učit., Vič; Viktorija Zalar, supl., Borovnica; Kristina Rogar, prov. učit., Preska; Marija Span, supl., Dobrova; Frančiška Kunauer, supl.,

Brezje; Josipina Korbar, supl., Preserje; Marija Chladek, prov. učit., Borovnica; Ljudmila Gabršek, supl., Sostro. — Logatec: Frančiška Weber, supl., Stari trg; Marija Šapla, supl., Bloke. — Novo mesto: Emilija Kiferle, supl., Smuka; Marija Perko, supl., Stopiče; m. Darina Trdan, m. Boromeja Drašler, m. Dolores Dolenshek in m. Corrina Trdan, učit., zas. dekl. ljud. in mešč. šola. Šmihel pri Rudolfovem; Stanislava Budna, supl., Trebnje; Angela Orehek, supl., Podstenica. — Postojna: Josipina Moljk, supl., Dolenji Zemon; Antonija Vižin, prov. vod., Dol. Zemon. — Radovljica: Ant. Kren-Jaklitsch, zač. vod., Koroška Bela; Josipina Gradišar, supl., Lesce; Viljem Grundner, supl., Koroška Bela. — Črnomelj: Rudolf Schiller, prov. vod., Črnomelj. — Kamnik: Stefanija Levec, supl., Mengeš; Marija Ferenčak, prov. vod., Vrhpolje pri Moravčah; s. Kerubina Rihar, Marija Sušnik, s. Justina Višner, s. Rafaela Vurnik, zas. uršulinska šola v Mekinjah. — Kočevje: Rozalija Šinigoj, supl., Loški potok; Marija Arrigler, supl., Ribnica (deška šola); Friderika Chwatal, supl., Turjak; Marija Cetinski, supl., Stari Log; Marija Martinc, supl., Novi kot. — Litija: Marija Lešnjak, prov. učit., Prežganje; Ernestina Gospodarič, supl., Kresnice; Josipina Komel, supl., Višnja gora.

Za rehabilitacijo. Pri naučnem ministru so imeli državni poslanci važna posvetovanja za rehabilitacijo učiteljev, ki so bili med vojsko obsojeni ali kakorkoli preganjani in disciplinarani. Kot uspeh izide ministerialna naredba, ki pozove učitelje, da takoj vložijo prošnje za popolno rehabilitacijo. — Pri nas na Kranjskem, po vsem soditi, ni bilo takih slučajev, razen enega samega.

Oprostitev vojaščine. Naučni minister dr. Cviklinski je v naučnem odseku glede na pomanjkanje učiteljev izjavil, da bodo državni, deželni in občinski učitelji, ki niso sposobni za službo na fronti in ki služijo v zaledju, začasno od vojaške službe od 21. decembra 1917 do 15. julija 1918 oproščeni.

Ženska prosilka zmagala. Na ogrski gimnaziji v Bekesczabi je bilo razpisano mesto profesorja za matematiko. Za to

službo je med drugimi prosila tudi neka Boriska Galay, ki je napravila vse gimnazijske in vseučilišne izpite z najboljšim uspehom. Šolska oblast ji je podelila mesto profesorja. Galay je sedaj prva ženska kot profesor na ogrskih srednjih šolah za dečke.

Pokojnina je dovoljena g. Ivanu Rudolfu, nadučitelju v St. Vidu pri Vipavi, in gđni. Ivani Smole, učiteljici v Planini pri Rakeku. — Začasno je vpokojen nadučitelj v Knežaku g. Karel Česnik.

Častno svetinjo za 40letno uspešno učiteljsko službovanje sta prejeli gđ.

Avgusta Mattanović, učiteljica na šentjakovski dekliški osremrazrednici, in ga. Marija Marout, ravnateljica istotam.

Ustanove. Iz premoženja bivšega vrt-narskega društva je podelil c. kr. deželni šolski svet nagrade v višini 72 K 16 vin.: gg. nadučitelju Titu Grčar, Valentinu Clemente in Konradu Barle. — **M e t e l k o v o** ustanovo v znesku 80 K 41 vin. je podelil dež. šolski svet gg. učiteljem Francu Štefančič, Francu Musar, Dominiku Bric, Andreju Vilfan, Valentinu Zavrl in Francu Zagorc.

Vzgoja.

Vedno kaj novega. Dostikrat tožimo, ko se nam vzgojno prizadevanje v šoli ponesreči, ko nam marsikateri dobrozasnovan poizkus izpodleti: »Saj nič ne pomaga, ko nam rodna hiša vse prevrže in izpodkoplje! Če bi domača vzgoja vsaj ne podirala, kar šola sezida, bi že še bilo upati kaj sadu; tako je pa zastoj ves trud!« V taki in podobni tožbi iščemo zagovora za površno delo pri šolski vzgoji, ali pa tudi zaželjene utehe, če vidimo, da se zastoj péhamo.

Zdravilo in lek bi bil v tem, če bi mogli obnoviti in poživiti krščansko vzgojo po naših družinah. To bi se posrečilo, ako bi si zagotovili vpliv na občevanje med starši in otroki, vpliv, ki bi ga lahko imenovali vzgojno pomoč.

Resnica je, da je več kot polovica ženinov in nevest, ki stopijo pred oltar k poroki, v vzgojnih stvareh popolnoma nevesča. Kar milo se mi stori, ko vidim, da si ustvari lastno ognjišče človek, ki je odtujen Cerkvi, ki stopi v zakon iz bogve kakšnih ozirov in namenov, ki bo komaj skrbel za telesno odgojo otrok, duševnega kruha — prave vzgoje — pa ne bo mogel dati, ker ga sam nima in ne pozna.

V monakovskem katehetskem društvu je imel nedavno predavanje profesor dr. Göttler, ki je razlagal novo teorijo župnika Edmunda Schopen, po kateri bi se dalo vplivati na vzgojo v rodni hišah. Schopen loči starše v dve vrsti: Eni so taki, ki imajo voljo prav vzgajati ter se

zavedajo te velike dolžnosti, četudi jim manjka znanja in pravega umevanja ter sposobnosti. V drugi vrsti so pa za vzgojo nezmožni starši, t. j. taki, ki se te dolžnosti niti ne zavedajo ne; vsled tega nimajo tudi ne volje, ne veselja, ne čuta za to. Pri teh bi bilo treba šele vest zbuditi.

Schopen nasvetuje, naj bi v obeh slučajih skušala posredovati šola. V ta namen bi bilo treba potom vprašalnih pol izvedeti: a) kakšne psihične posebnosti ima otrok, in b) kako ravnajo z otrokom starši, kako ga vzgajajo.

Glavna vprašanja prve pole bi bila: 1. Katere posebno lepe in dobre lastnosti ima otrok? 2. Kakšne napake so se na njem pokazale? 3. Katera je poglavitna napaka otrokova? 4. Kako je s pokorščino? kako z odkritosrčnostjo? — Vzgojno ravnanje: 1. Kako kaznujete otroka v slučajih zgoraj naštetih napak? 2. Kako porabi otrok prosti čas? 3. S kom občuje? 4. Katera domača dela mu nalagate? 5. Kdaj gre k počitku? Kdaj vstane?

Na vse to bi moralj starši vestno odgovoriti; kajpada bi se jim poprej pojasnilo, da je stvar zaupna in diskretna. Iz odgovorov bi vzgojitelj presodil, kje in kako naj bi vmes posegel kot vzgojna pomoč. Ako so napake pri otrocih že vkoreninjene, bi bilo treba obojestranskega truda. Če je krivda pri starših, bi se jim na lep način dopovedalo, kje in kako bi se dalo pomagati. Kot posrednika nasvetuje Schopen kateheta, ki naj ima med učiteljstvom pomočnike in sve-

tovalce. Najtežja stvar je starše prepričati o nedostatnosti vzgoje ter jih pridobiti, da zamujeno popravijo in spoznajo svoje napake. Vsekako bi se pa na ta način zaneslo veliko zmisla in zanimanja za vzgojna vprašanja med družine.

Urad za mladinsko oskrbo, prvi te

vrste, so ustanovili v Lincu in je jel poslovati 1. septembra. Ondotni občinski svet je sklenil, naj se v tem uradu osredotoči in razvije vse delo za varstvo mladine. V njegov delokrog se sprejmejo tudi vse agende za ustanovitev otroških sirotišč, zavetišč in tem podobnih zavodov.

Raznoterosti.

»Krščanski« (?) Dunaj. List »Reichspost« je nedavno pisal o razmerju med katoličani in židi na dunajskih srednjih šolah. Iz dotične statistike povzamemo, da je na akademični gimnaziji v I. okraju 208 židovskih dijakov in samo 113 katoliških; na Franc Jožefovi državni realni gimnaziji I. okraja je 184 židov, 159 katoličanov; na nadvojvoda Rainerjevi gimnaziji v II. okraju je 438 Judov in 66 kristjanov; na Maksimilijanovi gimnaziji 9. okraja je 281 židov in 75 katoličanov. Po drugih okrajih so sicer katoličani v pretežni večini, vendar pa je povsod razmerno veliko število židovskih dijakov. N. pr. na Elizabetini gimnaziji v V. okraju je 310 katoličanov, 94 židov; na drž. gimnaziji VI. okraja je 156 katoličanov, 114 židov itd.

Nekoč je krščanski socialc vladni svetnik Schmied predlagal, naj bi se pri sprejemu v srednje šole vpeljal nekak proporc, kajti če bo šlo tako dalje, kmalu za kristjane na srednjih šolah ne bo več prostora. Drugi so mnenja, naj bi se sprejemali dijaki po razmerju prebivalstva. Žalostno je, pristavlja »Reichspost«, da se bodo morali sčasoma krščanski dijaki še za sprejem v srednje šole »nastavljati«, kakor ob čakanju na sladkor, mleko in druga živila.

Se pretresljivejši bi bile številke, če bi sestavili statistiko tistih katoličanov, ki naročajo in bero židovske časopise.

Popolna univerza. Zagrebško vseučilišče dobi v kratkem tudi medicinsko fakulteto. Vse predpriprave so dovršene. Predavanja se prično kmalu po novem letu.

Slovensko-latinski slovar — bo novo znanstveno delo, ki je še potrebno za slovenske gimnazije. Izvršilo se bo po inicijativi ljubljanskega knezoškofa dr.

A. B. Jegliča, ki bo oskrbel tudi pokritje stroškov v okroglem znesku 100.000 K.

Razjasnitev solnograjskega vseučiliškega vprašanja. Po znani avdijenci pri cesarju, ki je bila meseca aprila 1917, se je o kat. vseučilišču veliko pisalo, zlasti ker se je raznesla novica o kompromisni univerzi. Toda tega izraza ne smemo napačno umevati. Vseučilišče v Solnogradu bo vsled dogovora dobilo precej pozitiven katoliški značaj. To je pridobitev, ki je vsega vpoštevanja vredna. Pravila vseučiliškega društva, ki bo prispevalo iz svojega fonda, so sedaj nekoliko spremenjena. Odbor vseučiliškega društva v Solnogradu se je z vlado dogovoril, naj se ustanovi državno vseučilišče s katoliškimi vzporednimi proforskimi stolicami. Bile bi te-le stolice: Na bogoslovnem oddelku za misijonsko znanost, na pravni za politično narodno gospodarstvo, na modroslovnju za modroslovje in vzgojeslovje, za splošno zgodovino, za zgodovino umetnosti in za biologijo na medicinskem, začasno pa na modroslovnem oddelku. Predloge o imenovanju profesorjev predloži minister po dogovoru s solnograjskim škofom cesarju. Za vzdrževanje teh stolic plačuje vseučiliščno društvo vsako leto določeno vsoto državi. — Pripomnimo, da se je društveno premoženje v preteklem letu pomnožilo za 72.000 K; novih članov je pristopilo okroglo 500. Vseučiliški fond znaša sedaj 5.170.233 K 43 vin.

Zahvalna služba božja za srečno rešitev avstrijskega cesarja Karla I. iz smrtne nevarnosti se je opravila po vseh ljubljanskih šolah dne 18. novembra. Po sv. maši je mladina zapela zahvalno in cesarsko pesem. — Dne 10. novembra je namreč nadzoroval cesar avstrijske čete blizu Cervignana. Ko se je vračal v av-

tomobilu, je bilo treba iti čez strugo nekega hudournika pri kraju Rude. Ker je bilo silno deževje, se je struga napolnila z deročo vodo. Nad jezom, kjer je bila voda precej globoka, se je motor ustavil. Člana telesne garde Tomek in Reisenbichler sta šla v vodo, da pomagata cesarju na breg. Reisenbichler se je opiral na jez, a se mu je pripetila nesreča, da mu je izpodrsnilo in je padel v valove. Cesar ga ni izpustil in tako so njega kakor tudi Tomeka odnesli valovi preko jez. Z velikim naporom se je posrečilo drugemu spremstvu rešiti cesarja in slugi iz smrtne nevarnosti. — Po vsi Avstriji so se opravile zahvalne službe božje za srečno rešitev. Vsi Avstrijci smo klicali v polni iskrenosti: Hvala Bogu, da ni bilo hujšega!

Letaki, ki jih pri nas še ni. V Nemčiji so nabijali po hišah in vogalih oklice: »Uživajte morske ribe!« Zraven so pa objavljeni recepti, kako se dá ribje meso na razne načine okusno pripraviti. Tudi po šolah, pri gospodarskih sestankih in večernih predavanjih za starše in učiteljstvo je bilo to vprašanje večkrat na sporedu. V Nemčiji imajo dovolj morskih rib; ker mesa primanjkuje, si lahko pomagajo na ta način. Ribje meso je zelo zdravo, priprava lahka in ne predraga.

Luis Cadorna. Bivši načelnik italijanskega generalnega štaba — Cadorna je doma v Lombardiji. Ima energične poteze v obrazu, ostre oči, plave lase. Hvalijo ga kot odločnega katoličana. Drugače pa slovi tudi kot gibčen jezdec in spreten hribolazec, dasi je že v 66. letu. V občevanju je ljubezniv, kot tovariš postrežljiv, v službi moder, v sodbi zmeren, izboren vojak in vojskovodja, dasi ga je njegovo zadnje ponesrečeno podjetje vrglo. Oženjen je z markezo Ivano Baldi iz Genove. Imel je štiri otroke. Edini sin je vojak, dve hčeri sta redovnici, tretja se peča s pesništvo. Škoda, da so takega moža vpregli v verolomsko službo. No, zdaj je opravil!

Rih. Kralik, avstrijski pesnik in estetik, je praznoval 1. oktobra 65letnico rojstva na Dunaju. V listu »Reichspost« mu je spisal takrat neki dr. Eberle to-le čestitko:

»Velik je Kralik koj mojster idej, morda še večji kot človek. Živel bi lahko

kot zasebnik in si privoščil marsikatero drago udobnost, v resnici se je pa odpovedal vsemu ter živi od zore do mraka le v delu. Kralik je kralj v kraljestvu duhov, kljub temu pa poln skromnosti; uho mu je odprto za vsak dijaški dvom, za vsako kaplansko vprašanje, za vsako društveno prošnjo. Skodljivci Avstrije, ničle brez zaslug — so prejele velike križe in sedeže v gosposki zbornici. On pa, največji zagovornik Avstrije v pesmi in zgodovinskem slovstvu zadnjih 30 let — je ostal v temi; smeje prenaša vse to. Nezlomljen služi svojim idealom, z veseljem se odreka pohvali, nikdar ne obrača plašča po vetru. Značaj kot kremen, globoko ponižen, otroško pobožen.«

Prepoved dvoboja. Veliko dobroto je storil avstrijski cesar, ko je prepovedal dvoboj v armadi. Časopisje, zlasti katoliško, je ta nastop cesarjev poveličevalo v dolgih in zanimivih člankih. Brez dvoma bo segala ta prepoved blažilno tudi v druge kroge. **Dijaštvo** je še vedno viselo na tej barbarski razvadi, dasi je postavno bila prepovedana. Koliko je bilo tožb zaradi dvobojnih dijaških afer! Kako težko stališče so imeli dostikrat visokošolci katoliških društev, ki se po svoji vesti in po pravilih katoliške morale niso marali in ne smeli pretepati in biti. »Prosvitljenci« in pretepači so jih imeli vsled tega za manj vredne. Sedaj bo vse to prenehalo.

Slovenske vzporednice na ljubljanski realki je sklenil uvesti deželni šolski svet za Kranjsko. Sprejet je bil predlog, da se na vseh razredih od I. do VII. priklonijo vzporednice s slovenskim učnim jezikom. S slovenskim poukom se bo pričelo v šolskem letu 1918/19, in sicer najprej v prvih treh razredih. Nemščina se bo poučevala kot obvezni predmet. Zgodovina in zemljepisje, oziroma kemija in upodabljajoča geometrija se poučuje tudi v višjih razredih še v nemščini.

V zavodu za duhovne vaje v Münstru je delalo duhovne vaje 3359 vojaških novincev letnika 1899. Med temi ekserci-tanti je bilo 300 dijakov.

Zelo poučna za razmere v Budimpešti je statistika ondotnih srednjih šol. Mesto Budimpešta ima 17 gimnazij in 5 realk za mladeniče, 11 deklških gimnazij, skupno torej 33 srednješolskih zavodov z 18.385

učenci. V letošnjem šolskem letu 1917/18 je na teh zavodih 7722 katoličanov, 7804 judje, 2869 raznih veroizpovedancev. Največ je torej židov, na drugem mestu so šele katoličani; kalvinci in drugi so v

znatni manjšini. Če pomislimo, da je bilo ob ljudskem štetju l. 1910. v Budimpešti 23% židov, moramo sklepati, da so ondi najbogatejši sloji židovski, odtod razumljivo, da jih sili toliko na srednje šole.

Slovstvo in glasba.

Uredništvo »Vrtca« in »Angelčka« prevzame po g. kanoniku Kržiču z novim letom g. Jožef Volc, znani mladinski in pedagoški pisatelj, sedaj župnik na Rovih. Skušajmo s skupnimi močmi dvigniti, kolikor se dá, tudi ta dva priljubljena lista in tako čast delati prezasluznemu g. kanoniku Kržiču, ki se je toliko žrtvoval v ta namen. — Spisi naj se pošiljajo »Uredništvu Vrtca, p. Radomlje, Kranjsko«. Upravništvo teh listov prevzame g. dr. J. Demšar, c. kr. profesor v Ljubljani. Reklamacije in naročnina naj bo naslovljena na »Upravništvo Vrtca v Ljubljani«.

»**Mehr Freude.**« Škofa pl. Kepplerja knjiga »Mehr Freude« je izšla kot ljudska izdaja. Malokatera knjiga je bila s tolikim navdušenjem sprejeta, kakor Kepplerjeva. Ne predraga ljudska izdaja bo zopet romala v najširše sloje, kakor prejšnje izdaje, ki so jih med vojsko razpečali 99 tisoč. Namesto vojne službe naj prevzame sedaj mirovno poslanstvo. Kdor hoče sebi privoščiti »Mehr Freude«, naj si jo naroči. (Freiburg, Herdersche Verlagshandlung, kart. M. 1.75 in Pappband M. 2.20. — Naroča se lahko tudi v »Katoliški bukvarni« v Ljubljani.)

Lexikon der Pädagogik. Im Verein mit Fachmännern und unter besonderer Mitwirkung von Hofrat Professor Dr. Otto Willmann herausgegeben von Ernst M. Roloff, Lateinschuldirektor a. D. — Fünf Bände in großem Lexikonformat. Gebunden in Steifleinen M. 80.—, in Halbleder M. 90.—. — Herdersche Verlagshandlung Freiburg im Breisgau.

V posebnem ponosu razpošilja založna tvrdka Herderjeva v začetku četrtega bojnega leta peti in obenem zadnji zvezek krasnega, epohalnega dela »Lexikon der Pädagogik«. Kljub skoraj nepremagljivim težavam — kakor trdi tvrdka — je bilo to velevažno podjetje srečno dokončano. Peti zvezek je

vsebinsko drugim štirim zvezkom enakoveljavno. Samo cena se je z ozirom na ogromne proizvodne stroške nekoliko dvignila: zadnji zvezek (in v bodoče tudi vsak prvih štirih zvezkov) stane M. 16.—, oziroma M. 18.— po kakovosti vezave.

Delo je torej celotno in obsega vso znanost točasnih vzgojnih vprašanj. Stvarno in po vrednosti so obdelane vse šolske razmere in stremjenja sedanje dobe, kakor tudi razvoj šolstva in vzgojeslovja ter tozadevno izkustvo prejšnjih časov. Pedagoška veda ter razne učbe so ocenjene v tesni zvezi s prakso in teorijo do najnovejšega časa s primernim in potrebnim ozirom na polja sorodnih in pomožnih znanosti: bogoslovja, modroslovja, dušeslovja, zgodovine, zdravilstva, državoznanstva itd. Temelj, ki je naj naslonjena petnadstropna stavba — je krščansko svetovno naziranje, ki dá velikanskemu književnemu delu trdno in enotno lice ter prednost pred vsemi drugimi podobnimi publikacijami.

V vsakem oziru smemo to pedagoško zakladnico prištevati med vzorna in mojstrska dela velike književnosti. Poleg tega je treba res občudovati veliko spretnost učenih urednikov, ki so tako ogromno tvarino spravili v petero, dasi precej obsežnih zvezkov.

Vsi pedagoški in tem podobni časopisi so polni hvale o tem leksiku ter ga nazivajo kratko »eine Meisterleistung«. — »Roloffs Leikon ist eine hervorragende Leistung, welche die größten pädagogischen Encyklopädien in mancher Hinsicht übertrifft...« (D. Literaturzeitung.) — »Hochland« piše: ... »Man braucht z. B. nur so ausgezeichnete Beiträge wie ‚Arbeitsschule‘, ‚Elternabend‘, ‚Entwicklungsperioden‘, ‚Experimentalpsychologie‘ und ‚Experimentalpädagogik‘ zu lesen, um der im besten Sinne modernen

Durchführung des ganzen Unternehmens versichert zu sein...»

Skratka: Lahko rečemo, da je ta leksikon najboljše delo te vrste.

Zadnji zvezek ima 1307 strani. Skupno stvarno kazalo obsega 117 strani. Vsi zvezki imajo skupno 6698 stolpcev besedila s 1717 samostojnimi članki in 1227 pojasnili.

Ako misliš za učiteljsko ali katerokoli večjo knjižnico nabaviti večje pedagoško delo, naroči Roloffov leksikon!

* * *

Uredništvu doposlane, priporočljive novosti:

Občinsko posredništvo. Navodnik in zakon za kronovine avstrijskega juga. Spisal dr. Fr. Mohorič. V Ljubljani 1916. Založila »Katoliška bukvarna«. — Cena K 2·80, vezano K 3·50.

Svetobor. Povest iz konca 11. stoletja. Spisal P. Bohinjec. Založila »Katoliška bukvarna«. — Cena K 2·60.

Sedem pogrebnih pesmi za mešani zbor. Zložil Anton Foerster. Op. 91. Ponatis iz »Cerkvenega Glasbenika«. V Ljubljani 1917. — Založila »Katoliška bukvarna«. — Cena K 1·80.

Bo še premalo!

Za leto 1918. bo veljal „SLOVENSKI UČITELJ“ pet kron. Komaj bi bilo, da bi dvignili naročnino za dve kroni, kajti tiskarniški vodja nam je napravil tak proračun, da nas mraz stresa. Pa naj bo, kar hoče! Zaenkrat smo poskočili samo za eno krono, ker vemo, v kakšni zadregi je učiteljstvo. Morda bo pa kateri izmed prijateljev in dobrotnikov naših katoliških pedagoških društev sam prostovoljno kaj primaknil; s tem bi se kriza na najlažji način preprečila.

Opozarjamo pa, da so člani „Slomškove zveze“ po statutih obvezani, da si naroče list ter plačajo obenem naročnino in članarino, in sicer za bodoče skupno 6 kron. Enako vsoto naj pošljejo tudi člani katehetskega društva, ki so naročniki našega lista; duhovniki-naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo letnih 7 kron.

Mnogo naročnine je še na dolgu. Prosimo, trkamo, terjamo!

Upravništvo „Slovenskega Učitelja“.

